

MİMARLIK PLANLAMA VE TASARIM

ALANINDA ULUSLARARASI
ARAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRMELER

CİLT 2

EDİTÖRLER

PROF. DR. SERTAÇ GÜNGÖR

DOÇ. DR. SEVAL ÖZGEL FELEK

ARALIK
2023

SERÜVEN
YAYINEVİ

Genel Yayın Yönetmeni / Editor in Chief • C. Cansın Selin Temana

Kapak & İç Tasarım / Cover & Interior Design • Serüven Yayınevi

Birinci Basım / First Edition • © Aralık 2023

ISBN • 978-625-6399-82-2

© copyright

Bu kitabın yayın hakkı Serüven Yayınevi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin almadan hiçbir yolla çoğaltılamaz. The right to publish this book belongs to Serüven Publishing. Citation can not be shown without the source, reproduced in any way without permission.

Serüven Yayınevi / Serüven Publishing

Türkiye Adres / Turkey Address: Kızılay Mah. Fevzi Çakmak 1. Sokak

Ümit Apt No: 22/A Çankaya/ANKARA

Telefon / Phone: 05437675765

web: www.seruvenyayinevi.com

e-mail: seruvenyayinevi@gmail.com

Baskı & Cilt / Printing & Volume

Sertifika / Certificate No: 47083

MİMARLIK PLANLAMA VE TASARIM

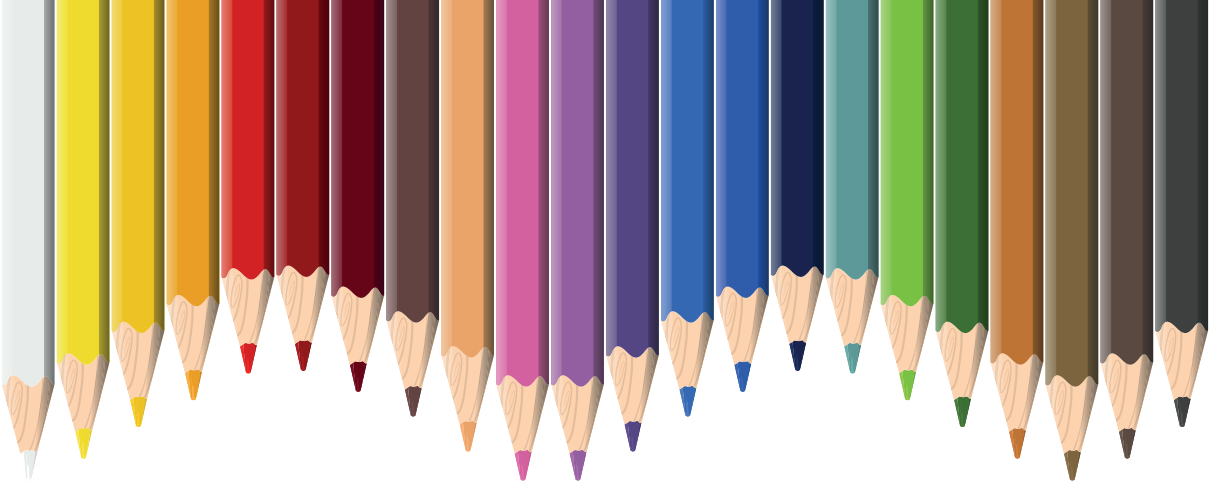
Alanında Uluslararası Araştırma ve Değerlendirmeler

Cilt 2

Aralık 2023

Editörler

PROF. DR. SERTAÇ GÜNGÖR
DOÇ. DR. SEVAL ÖZGEL

Bölüm 12

KÜLTÜR MİRASINA SAYGI GÖSTER(ME)MEK: UŞAK-BANAZ-YEŞİLYURT KÖYÜ CAMİSİ

A.Deniz OKTAÇ BEYCAN¹

Gülnehal DEMİRTAŞ²

1 Doç. Dr., Öğretim Üyesi, Konya Teknik Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü.

2 Dr., Mimar, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Konya Bölge Koruma Kurulu.

GİRİŞ

Uşak İli'nin Banaz İlçesi'ne bağlı Yeşilyurt Köyü'nde bulunan Yeşilyurt Köyü Camisi konumu, tarihi kimliği, mimarisi ve nakışlı süslemeleriyle köyün tarihi belleğinde yer etmiştir. Anadolu'da bulunan nakışlı camileri örnekleri arasında da önem arz etmektedir¹. Yeşilyurt Köyü Camii, İzmir I. Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından kalem işi süslemelerinin taşıdığı kültürel değer nedeniyle, 23.08.1988 tarih ve 463 sayılı kararı ile tescillenerek koruma altına alınmış tarihi bir yapıdır.

Yeşilyurt Camisi kütle itibarıyla köy mimarisi ile uyumlu, mütevazı bir yapı olmasına karşın iç mekân duvar süslemeleri ile çok ince bir işçilik ve zevki yansıtmaktadır. Ülkemizde koruma altına alınmayan yetmediğini gösteren bir örnek olan Yeşilyurt Köyü Camisi'nin koruma sorunları bulunmaktadır. Terk edilmişlikten dolayı yapısal ve malzeme bozulmalarının yanı sıra çevresi korunamamıştır. Caminin bahçesine neredeyse ona bitişik konumda, kütle olarak onu ve hatta tüm köydeki yapıları ezen yeni bir cami yapılmıştır. Popüler kültür eseri olan bu yeni cami yapım tekniği ve malzemesi ile de yerel mimariden farklı yapıda kendisini göstermektedir. Köy halkı tarafından, el birliği ile yaptırılan, yeni caminin kullanması ile eski Yeşilyurt Köyü Camisi terk edilmiştir. Çalışma, yapının rölöve-fotoğraf ile belgelenmesi, gözlemler, yerel görüşmeler ve literatür araştırmaları ile desteklenerek gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma ile Yeşilyurt Köyü Camisi'nin konumu, tarihi ve mimari özellikleri hakkında bilgi vermek, koruma sorunlarını ortaya koymak ve koruma önerilerini tartışmak amaçlanmıştır.

YEŞİLYURT YERLEŞİMİ ve YEŞİLYURT CAMİ

Yeşilyurt, Uşak İlinin Banaz İlçesine bağlı bir köydür. Uşak iline 38 km, Banaz İlçesine 7 km uzaklıktadır (Resim 1). Banaz İlçesi, yükseltisi güneybatıya doğru azalan ve 900-1000 m. arasında değişen dağlık bir arazi üzerindedir. Yeşilyurt Köyü ise Banaz ilçesinin kuzey kesiminde yer alır. Yörede karasal iklimin geçiş tipi hâkimdir².

Köyün ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Bunun yanında Avrupa ülkelerinde çalışan köylüler köyün ekonomisine olumlu katkı sağlamaktadır. Köyde okuma yazma oranı %92 civarındadır³.

Köyle ilgili olarak bilinen ilk yazılı belgeler 16. Yüzyıl başlarında II: Beyazıt zamanına aittir. Kaynaklarda Karye-i Falos olarak belirtilen ismi zamanla Holus (Holuz)'a dönüştürülmüştür. Cumhuriyet döneminde ise Yeşilyurt olarak değiştirilmiştir⁴. Yeşilyurt Köyü, halk arasında "Holuz Köyü" olarak bilinmektedir.

Yeşilyurt Köyü'nde yığma taş teknikle yapılmış duvar işçiliği yaygındır (Resim 2)⁵. Evlerin birinci katlarında yine yığma taş, üst katlarında ise

hımiş tekniğinin kullanıldığı örnekler vardır. Evlerin avlusu yoktur, girişleri doğrudan sokaktan sağlanmaktadır (Resim 3). Bunun dışında depo amaçlı kullanılan tek katlı, beşik çatılı ahşap olarak yapılan ambar yapıları da yörede rastlanan geleneksel mimarlık ürünü yapılarıdır (Resim 4).

Resim 1. Uşak İli, Banaz İlçesi, Yeşilyurt Köyü. Kaynak: url-1

Resim 2. Yeşilyurt Köyü'nde moloz taş örgüsü ve hımiş tekniği kullanılmış bir konut

Resim 3. Yeşilyurt Köyü konut örneği

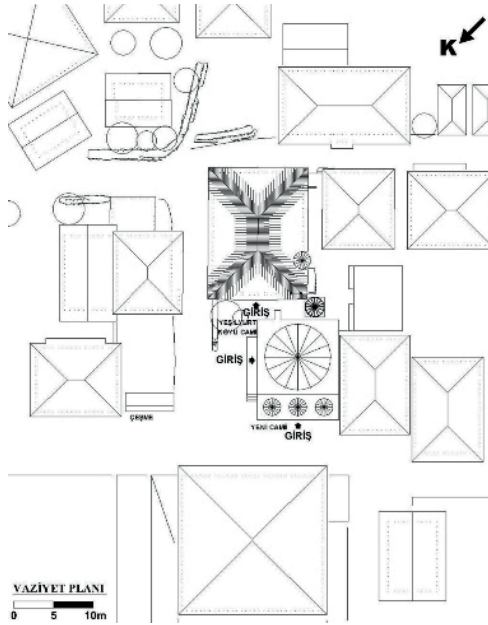

Resim 4. Yeşilyurt Köyü ahşap ambarları Kaynak: url-2

Yeşilyurt Köyü Camisi, köyün merkezinde, konutların arasında, eğimli bir yolun başında konumlanmıştır. Güney ve doğu yönünden yollarla çevrilmiştir. Cami, doğuda kullanılmayan imam evi ve kuzey batısında bulunan yalıklı bir köy çeşmesi ile küçük bir meydanının içinde yer alır. Yeşilyurt Camisi eskikip onarılamayınca köy halkı birlikte yeni bir cami yaptırmaya karar vermiştir. Yeni yapılacak cami yeri için Yeşilyurt Cami avlusu seçilmiştir. Böylece Yeşilyurt cami avlusu içine, avlu duvarları yıkılarak, son cemaat mahalline çok yakın mesafede, yüksek ve kubbeli yeni bir cami yapılmıştır (Resim 5-7).

Resim 5-a. Yeşilyurt Köyü Camisi ve yeni yapılan caminin konumları. Kaynak: url-1⁶

Resim 5-b. İki caminin konumunu gösteren vaziyet planı

Resim 6. Köy içinde Yeşilyurt Köyü Camisi ve yeni yapılan cami yan yana bulunmaktadır.

Eğimli bir arazide olmasına karşın Yeşilyurt Cami saçak seviyesi çevrede bulunan iki katlı köy evlerinin saçak seviyelerini yakalar (Resim 7). Caminin kuzey batı yönündeki bahçesinin içinde yapılmış olan yeni cami ise, gabarisi ve özellikle yüksek kubbesiyle Yeşilyurt Köyü Camisi'ni ve çevredeki bütün yapıları ezmektedir (Resim 8).

Resim 7. Yeşilyurt Köyü Camisi'nin son cemaat mahalline bakış ve yeni yapılan cami.

Resim 8. Yeşilyurt Köyü Camisi avlusuna yapılan yeni cami

YAPININ MİMARİSİ

Yeşilyurt Köyü Camisi, avlu içinde bir yapıdır. Avludan girilen bir son cemaat yeri ve harim kısmından meydana gelir. Kırma çatılı ile örtülmüştür. Üzerinde yapan kişiye ya da yapım tarihine ait bir kitabe bulunmamaktadır (Resim 9-11).

Resim 9. Caminin girişine kuzeyden bakış

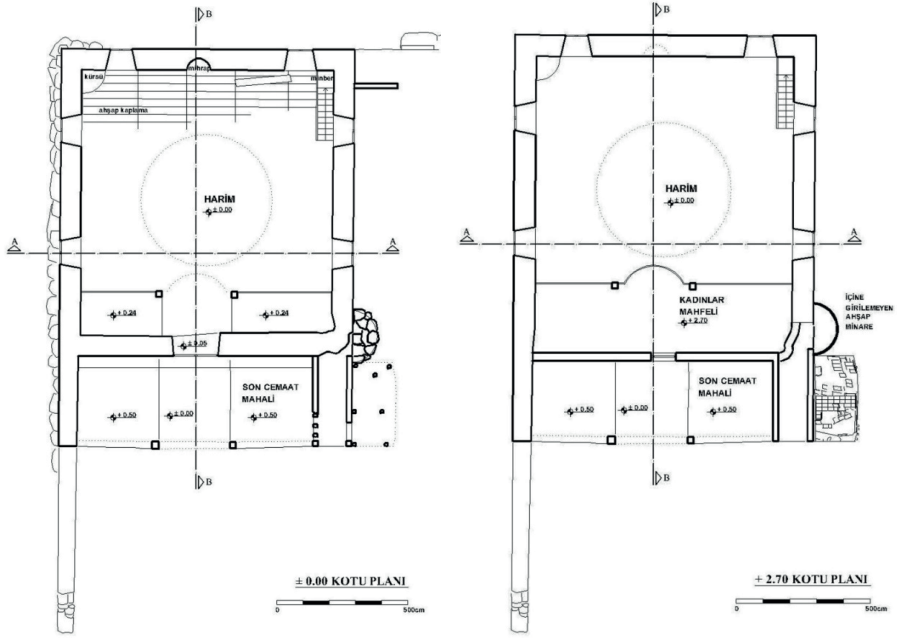

Resim 10. Caminin güneydoğu mihrap cephesi

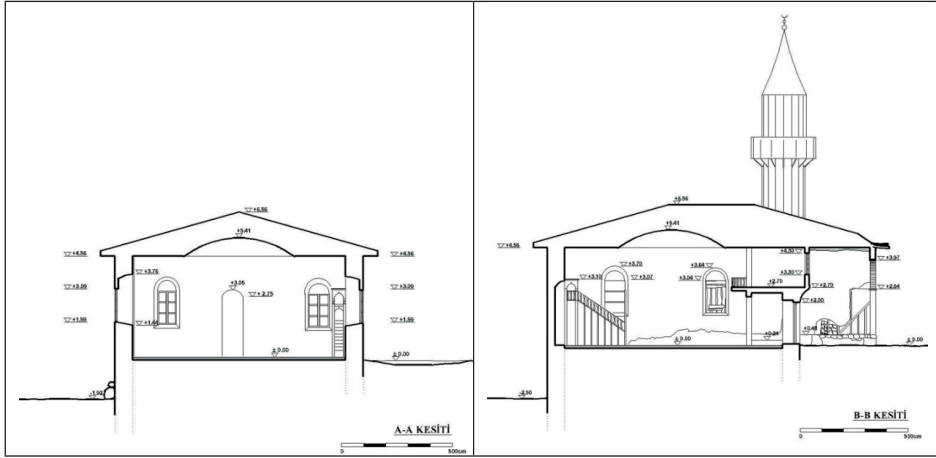

Resim 11 . Ahşap minaresi

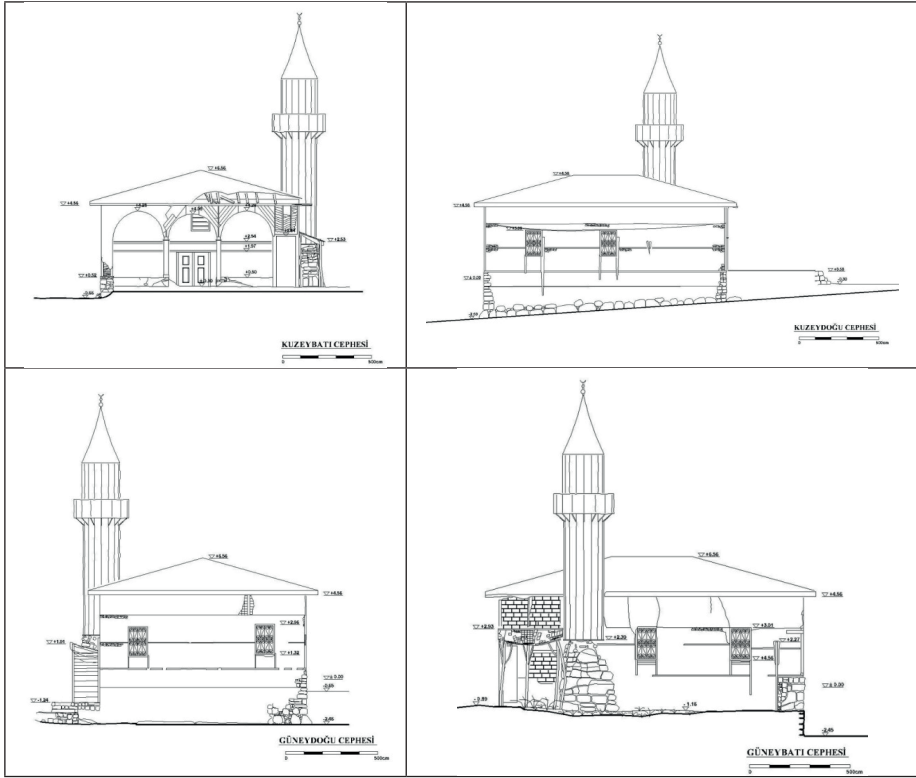
Camiye kuzeybatıdaki, son cemaat yerinden girilir (Resim 12-14). Yan duvarların uzatılmasıyla sınırlandırılan son cemaat yeri üç bölümdür. Son cemaat yerinin giriş önündeki kısmı harim mekânı ile aynı seviyede iken iki yanlardaki kısımlar kademe yapılarak yükseltilmiştir. Son cemaat yerinin çatısını taşıyan ahşap direkler bağdadi kemerlerle birbirine ve yan duvarlara bağlanmıştır (Resim 7).

Resim 12. Yeşilyurt Köyü Camisi Planları

Resim 13. Yeşilyurt Köyü Camisi kesitleri

Resim 14. Cephesi çizimleri

Son cemaat yerinin batı köşesinde bulunan minarenin giriş kapısı yıkılmıştır (Resim 15). Tek şerefeli minare bir külahla örtülmüştür. Minare ve şerefesi daire planlı olup ahşaptır. Ahşap korkuluklu şerefeyi alttan ahşap payandalar destekler. Minarenin giriş seviyesine kadar yükselen ve aşağıdan yukarıya doğru daralan yarım daire planlı kaide ise yığma taş teknikle örülerek yapılmıştır.

Harim kuzeydoğu, güneybatı ve güneydoğu cephelerinde ikişer pencereye sahiptir (Resim 14). Camiinin kuzeybatı giriş cephesinde altta pencere bulunmamaktadır. İki kanatlı kapıdan harim kısmına girilir. Son cemaat yerini sınırlandıran duvar üzerindeki, harim giriş kapısının doğu tarafında bir kartuş içerisinde Hatip Mustafa Efendi ismi görülmektedir. Büyük ihtimalle bu şahıs caminin hattatıdır. Harimin kuzeybatısında bulunan kadınlar mahfeli ahşap balkon şeklinde yapılmış, iki ahşap ayak tarafından taşınmaktadır (Resim 16). Mahfilin yarım daire planlı köşk kısmı bulunmaktadır ve ahşap korkulukla sınırlandırılmıştır. Mahfilin batı köşesinde minareye bir kapı açılmaktadır.

Resim 15. Yıkılan minare giriş kapısı.

Resim 16. Kadınlar Mahfeli. Kaynak: Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi

Mihrap duvarında, ortadaki mihrabın doğu köşesindeki kürsü ve güney köşesindeki minber ahşap olup, süslemesiz sade bir yapıya sahiptir (Resim 17). Mihrap nişi yarım daire planlıdır, üzeri nakışlıdır, merkezde bir kandil motifi yer almaktadır, beyaz-sarı renkte bir bordür ile çevrilmiştir. Mihrabın iki yanı ışığı nar şeklinde gösterilmiş kandil motifleri ile süslenmiştir. Mihrap

nişinin üzerinde mihrap ayeti, ayetin üzerinde Allah yazısı ve onunda üzerinde gonca güller bulunur. Mihrabın iki yanında kartuş biçiminde mavi boya üzerinde yazı şeritleri yer alır. Bunlardan mihrabın doğu tarafındaki kartuş içerisindeki yazıda Fetih Suresi'nin ilk ayeti yazılıdır (Resim 18).

Resim 17. Mihrap nişinin sol tarafında ahşap kürsü, sağ tarafında ahşap minber bulunur. Kaynak: Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi

Resim 18. Fetih Suresi'nin ilk ayeti .

Yan duvarlarda büyük madalyonlar halinde Cihar-ı Yar-ı Güzin (Allah, Muhammed, Ebubekir, Ömer, Osman, Ali, Hasan, Hüseyin) isimleri yer almaktadır. Duvarlarda; vazodameyveliağaçlar, serviler, pencerealınlıklarında ise girlandlar yer almaktadır (Resim 19, 20). Pencere üzerlerinde kemerlerin iç kısımlarındaki alınlıklarda sade ve pencere kemerleri üzerlerinde karmaşık bitkisel bezemelerle pencerelerin üst kısımları süslenmiştir.

Resim 19. Caminin kuzeydoğu beden duvarlarındaki kartuş içinde Cihar-ı Yar-ı Güzin yazıları. Kaynak: Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi

Resim 20. Caminin güneybatı beden duvarlarındaki kartuş içinde Cihar-ı Yar-ı Güzin yazıları. Kaynak: Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi.

Bağdadi tekniğinde yapılan kubbede, sıva üzerine kuşak yazısı ile bitkisel ve nesne süslemelerine yer verilmiştir. Kuşak yazısında Ayet-el Kürsi ayeti Sülüs hatla yazılmıştır. Tavan göbeğinde altı kollu yıldız yer alır. Tavan göbeği ile kuşak yazısı arasında vazoda çiçekler (nar, haşhaş, zeytin) serviler, bir teber, bir saat, bir azık torbası ve tarikat eşyası bulunmaktadır⁷ (Resim 21).

Resim 21. Bağdadi kubbede sıva üstü nakışları

YAPIM TEKNİĞİ ve MALZEME ÖZELLİKLERİ

Caminin 80 cm.'lik duvarları ve minarenin kaidesi yığma tekniğinde moloz taş örgüsüne sahiptir. Taş duvarlar belli aralıklarla ahşap hatıllarla güçlendirilmiştir. Beden duvarlarının üst kısmı hıms tekniği arası kerpiç dolgulu ve üzeri sıvalı olarak bitirilmiştir. Harimin üst örtüsü bağdadi tekniğinde bir kubbe ile örtülmüştür⁸. Harimin içinde de duvarlar sıva üstüne kalem işi süslemelere sahiptir. Aynı şekilde son cemaat mahallindeki revak da bağdadi olarak yapılmıştır ve camiinin üzeri dört yöne eğimli çatı ile örtülmüştür. Eğimli ahşap çatı Marsilya tipi kiremit kaplıdır.

Ahşap minare metal külahlıdır, tek şerefeli olup şerife korkulukları ahşaptır. Şerefesi altında ahşap payandalar bulunmaktadır. Minarenin giriş kısmı altından toprak ile birleştiği yere kadar moloz taş ile yığma tekniğinde örülmüş yarım daire planlı ve yukarıya doğru daralan destek duvarı vardır.

KARŞILAŞTIRMA VE TARİHLENDİRME

Yeşilyurt Köyü Camisi'nin üzerinde yapılış tarihini belirten bir kitabe bulunmamakla birlikte giriş kapısı üzerinde üzeri boyalı olarak "1952" yazısı mevcuttur. 1952 yılı caminin onarım tarihidir. 1927 tarihli Banaz- Düzkişla Köyü Camisi, yapım tarihi bilinmeyen Kavacık Köyü, 1962 tarihli Çardaklı Camileri gibi Uşak ve Kütahya yöresindeki 1940-1965 yılları arası dönem yapılan cami örneklerini incelediğimizde, caminin plan tipi ve yapım tekniği gibi özellikleri bakımından bu örneklerle benzediği görülmektedir. Yeşilyurt Köyü Camisi süslemeleri bakımından bu camilerden ayrılmaktadır⁹ (Resim 22-25). Anadolu'da pek çok örnekleri bulunan kalem işi süslemeli camiler¹⁰ veya daha eski tarihli olup da onarımlardan sonra 18-19. yüzyıl batılılaşma döneminin etkisinde kalem işi tezeyinat ile süslenmiş camiler bulunmaktadır¹¹ (Resim 26-31). Anadolu'daki bazı süslemeli cami örnekleriyle karşılaştırarak,

yapı malzemesi ve tekniğine bakarak Yeşilyurt Köyü Cami'ni 19. yy. sonlarına tarihlendirebiliriz¹².

Resim 22. Kavacık Köyü Camisi. Kaynak: Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi

Resim 23. Kavacık Köyü Camisi iç mekanı. Kaynak: Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi

Resim 24. Kavacık Köyü Camii kadınlar mahfeli. Kaynak: Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi

Resim 25. Çardaklı Camii beden duvarlarındaki tepe pencereleri. Kaynak: Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi

Resim 26. Denizli-Yazır Kasabası Çarşı Camii kalem işi süslemeleri. Kaynak: url-6

Resim 27. Denizli-Akköy-Yukarı Camii kalem işi süslemeleri. Kaynak: url-6

Resim 28. Denizli-Boğaziçi Kasabası Eski Camii kalem işi süslemeleri. Kaynak: url-6

Resim 29. Boğaziçi Kasabası Eski Camii ahşap işçilikli tavanı. Kaynak: url-6

Resim 30.- 31. Mordoğan Köyü, Ayşe Kadın Camii iç mekânında yer alan yapı tasvirleri Kaynak: Çağlıtütüncigil, 2012, 148

ÇEVRESEL, YAPISAL VE MALZEME BOZULMALARI

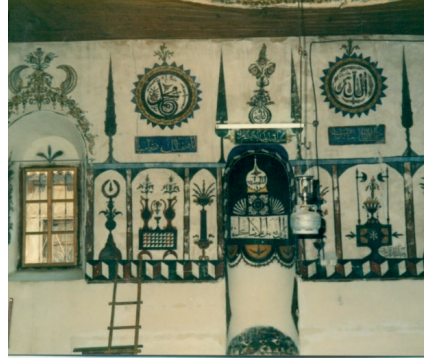
Yeşilyurt Köyü Camisinin çevresi korunamamıştır. Yeşilyurt Köyü Camisi giriş tarafındaki bahçesine eskiden var olan meydana da taşan, cami girişini kapatacak şekilde, camiye çok yakın bir mesafede yeni bir

camii yapılmıştır¹³ . Bunu yapabilmek için de eski camiiye ait bahçe duvarı yıkılmıştır. Bahçe duvarı kısmen ve yıkık olarak yerinde mevcuttur (Resim 8). Yeni Camii varlığı ve yerleştiği konumu itibarı ile Yeşilyurt Köyü Camii'sini hiçe saymıştır. Bu yaklaşımla camii bahçesini de yok etmiştir. İbadet alanı olarak Yeşilyurt Köyü Camii'nden fazla olmamasına ve dolayısıyla bu konuda köye yenilik getirmemesine karşılık, köy mimarisine aykırı olan form ve yapı tekniği ile yapılmış aykırı bir binadır. Yeni camii, Yeşilyurt Köyü Camii'nin çevreden algılanmasını engellemiş ve caminin girişini kapatarak caminin kullanımını zorlaştırmıştır . Yeni camii mimarisi ile yerelden çok farklı, kubbesi ve gabariyesiyle köy meydanı içindeki konumuyla çevredeki bütün yapılara baskın karakter göstermektedir (Resim 6).

Yeşilyurt Köyü Camii'ndeki yapısal hasarların caminin terk edilmiş olmasına bağlı olarak arttığı gözlenmektedir. Camii iç mekânı eşya depolamak amacıyla kullanılmaktadır. Harim mekânı duvarlarında sıva dökülmeleri ve bunun sonucunda beden duvarlarının taş malzemesinde açığa çıkma ve malzeme kayıpları oluşmuştur. Harim zeminindeki ahşap kaplamada ve son cemaat yeri zeminindeki taş malzemede kayıplar ve bozulmaları mevcuttur. +2.70 kotundaki minare girişi ve minareye çıkan merdiven yıkık durumdadır.

Güneybatı cephesine bitişik olarak büyük ölçüde tahrip olmuş muhdes bir sundurma yapılmıştır. Son cemaat mahallindeki bağdadi teknikle yapılmış revakları oluşturan kemerler tahrip olmuştur ve üzerindeki sıva dökülmüş, ahşap malzemede deformasyon ve malzeme kaybı oluşmuştur. Kuzeybatı cephesinde çatı ile birleşen sıvalı kısımda, sıva dökülmesine bağlı olarak ahşap karkaslar arasındaki kerpiç dolgu malzemeleri açığa çıkmıştır. Güneybatı cephesinde dış duvardaki en üst kısımda da sıva çatlakları oluşmuştur. Yine bu cephede bu kısma çıkan basamakların yanına, muhdes olan ahşap bir paravan eklenmiştir.

Camii'nin iç mekân duvarlarının alt kısımdaki tezyinatlar, kadınlar mahfelinin duvar tezyinatları ve son cemaat mahalli duvarlarındaki tezyinatlar boya ile kapatılmıştır. Bu tezyinatlar kısmen okunabilmektedir. Camii'nin Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi'nden alınan fotoğraflarından da anlaşılacağı gibi harimin iç mekân duvarları, iç mekan duvar yüzeyleri boya ile kapatılmadan önce tamamen tezyinatlıdır (Resim 33, 34).

Resim 33.- 34. Camide beden duvarlarındaki tezyinatlar boya ile kapatılmadan önce.

Kaynak: Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi

SONUÇ

Yeşilyurt Köyü Camii, Anadolu'da bulunan nakışlı camileri örnekleri arasında önemli bir yere sahiptir. Köy kültürümüzün tarihi, gelenekleri, mimari ve süsleme sanatı hakkında bilgi veren tescilli bir kültür varlığıdır. Geleneksel köy mimarisıyla uyum içinde olup yöresel dini mimari özellikleri taşımaktadır.

Uzun süreden beri kullanılmayan cami geniş ölçüde tahrip olmuştur ve kaderine terk edilmiş durumdadır. Yeşilyurt Köyü Cami yanında yapılan Yeni Cami halkın ibadet ihtiyacını karşılamakta kullanılmaktadır. Böylece Yeşilyurt Köyü Cami boş ve atıl kalmaktadır. Daha büyük ve daha fazla kapasiteye sahip olduğu için yapıldığı söylenen Yeni Cami, aslında alan olarak daha küçüktür ve yükseklik olarak da çevredeki tüm yapılardan farklı özellikte bir yapıdır. Popüler kültürümüzün bir eseri olarak çağdaş malzeme ve tekniklerle yapılmış, köy mimarisi ile uyumsuz mimari özellikler taşımaktadır.

Yeşilyurt Köyü Camisi'nin korunarak yaşatılması ve yerel mimari dokunun bozulmaması için yeni caminin başka bir alana kaldırılması gereklidir. Yeni yapılacak köy camilerinde bu örnekteki gibi klasik dönem benzeri cami yerine yerel mimari ile uyumlu, yerel malzeme ve teknik kullanan bir mimari anlatımın seçilmesi gerekmektedir.

Tarih ve kültür hazinemiz olan ve örneğine yöresinde az rastladığımız Yeşilyurt Köyü Camisi'nin restore edilerek yaşatılmalıdır. Bu da ancak camiye işlev verilmesi ve caminin kullanılarak hayata kazandırılması ile mümkün olabilir. Çünkü kullanılan mekânlar sahiplenilir ve insanların devamlı ilgisi ve bakımı ile yaşarlar. Yeşilyurt Köyü Camisi, Köy İdare Odası, Taziye ve Bayramlaşma Salonu, Halkevi, Kurs Atölyesi veya yine cami vb. işlevlere yönelik hazırlanacak restorasyon projesinin uygulanması

ile yeniden kullanılabilir ve hak ettiği değeri kazanacaktır. Yeni yapılan cami, başka yere taşınmak üzere yıktırılınca, Yeşilyurt Camisi'nin çevre düzenlemesi orijinalinde olduğu gibi avlu duvarı tamamlanarak hayata geçirilmelidir. Köy meydanı peyzaj düzenlemesi de yapılarak tekrar köy yaşamına kazandırılmalıdır. Böylelikle bayram, düğün, cenaze vb. köy halkı için önem taşıyan birçok toplantılarda hemen ilk akla gelen köy meydanında toplanma geleneği devam edebilecektir. Yeşilyurt Köyü Camisi'nin restore edilip yeniden kullanılması ile halk mimarisinin güzel ve önemli bir eseri hayata kazandırılmış olacaktır.

Yeşilyurt Köyü Camisi ve köyün yerel mimarisinin korunması halkların kendi yerleşmelerinin mimari kimliklerini koruma istekleriyle ayakta kalabilir. Bu nedenle koruma çalışmalarının sürdürülebilirliğinde yapılan restorasyonlar kadar insanlara koruma bilinci ve isteğinin aşılması gereklidir. Kültür miraslarımızın korunması için, eserler ve koruma alanları imkanlarının (ekonomik, yasal, vb. kolaylaştırmalarla) artırılması ve ilgili kurumlarca tescilli eserlerin periyodik kontrollerinin yapılması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR:

- Algaç, Ş., 2020, “Uşak-Banaz-Yeşilyurt (Holuz) Köyü Camii ve Kalemşi Bezemeleri”, **Art-Sanat**, 13 (2020), s.1-26, Doi: 10.26650/artsanat.2020.12.0001.
- Çağlıtütüncigil, E., 2012, “Eski Mordoğan (İzmir).Köyü Camii Süslemeleri”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi**, Mayıs 2012, Sayı:25, s.16-139. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/117859>
- Çakmak, Ş., 1994, “Belenardıç (Torapan).Köyü Camii (Güney/Denizli)”, **Sanat Tarihi Dergisi**, S.VII, İzmir, s.19-26
- Çakmak, Ş., 1995, “Boğaziçi Kasabası Eski Camii (Baklan/Denizli)”, **9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi**, C.I, Ankara, s.529-540
- Davulcu, L., 1994, **Yazır (Eski) Camii**, Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Konya
- İnce, K., 2004, **Uşak'ta Türk Mimarisi**, Fakülte Kitabevi, Isparta, sf: 124-130
- Karpuz, H., 2009, “Hisarlık Camii”, **Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya**, Cilt II., Türk Tarih Kurumu Yayınları, XXVII Dizi- Sayı 12a, Ankara
- Uysal, A.O., 2006, **Germiyanogulları Beyliğinin Mimari Eserleri**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara
- url-1: <http://maps.google.com/> [Erişim: 25.09.2023]
- url-2: <https://www.facebook.com/uskbzn/videos/ye%C5%9Filyurt-holuz-video-kaynak-utkgd-alp-arслан-dur/967460256691101/> [Erişim: 25.09.2023]
- url-3: http://tr.wikipedia.org/wiki/Yeşilyurt,_Banaz [Erişim: 25.09.2023]
- url-4: http://www.banaz.net/HD148_yesilyurt-koyu-sayfasi.html [Erişim: 25.09.2023]
- url-5: <https://denizli.ktb.gov.tr/TR-211828/camiler.html> [Erişim: 25.09.2023]

Son notlar

- 1 Algaç, Ş., 2020, "Uşak-Banaz-Yeşilyurt (Holuz) Köyü Camii ve Kalemîşi Bezemeleri", *Art-Sanat*, 13 (2020), 1-26, Doi: 10.26650/artsanat.2020.12.0001
- 2 url-3: http://tr.wikipedia.org/wiki/Yeşilyurt,_Banaz [20.11.2023 tarihli erişim]
- 3 url-4: http://www.banaz.net/HD148_yesilyurt-koyu-sayfasi.html [20.11.2023 tarihli erişim]
- 4 Algaç, 2000. s.4.
- 5 Kaynakçası verilmeyen tüm çizim ve fotoğraflar yazarlara aittir.
- 6 url-1: <http://maps.google.com/> üstüne işlenmiştir. [Erişim: 25.11.2023]
- 7 Kubbede kullanılan motiflerin tekke sembolleri olduğu konusunda bkz: Algaç, 2020, s.20.
- 8 Ahşap tavan, Uşak yöresinde; Kara Ali Camii, Yılandıcı Camii, Yamanlarlı Camii, Çakaloz Camii, Cinibiz Camii, Deve Hanı üst katı ve Özer Hamamı'nın soyunmalıklarında görülmektedir. Ali Ağa Camii, Karaağaç Camii, Zincirli Camii ve Hacı Zeybek Camii'nde yalancı kubbe yer verilmiştir. Yalancı Kubbenin kullanıldığı camilerin, kubbe dışındaki tavan kısımları da ahşaptır. Bu ahşap tavanların hiç biri sütunlarla desteklenmemiştir. Hepsisi duvarlara bindirilmiştir. Bkz: İnce, K., 2004, **Uşak'ta Türk Mimarisi**, Fakülte Kitabevi, Isparta, sf: 124-130.
- 9 Karşılaştırıldığında yapıların yapım tekniği ve plan şemalarının benzerlik taşıdığı, ancak bu camiler süslemesiz yapıldığından dolayı Yeşilyurt Köyü Camisi'nin bunlardan daha eski tarihli olduğu söylenebilir. Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi'nde yapılan araştırmada; Kütahya Yöresi, Simav Yöresi, Uşak Yöresi ve Banaz Yöresi Camileri ile Yeşilyurt Köyü Camii arşiv bilgilerine ulaşılarak karşılaştırma yapılmıştır (Aralık, 2015)
- 10 1865 tarihli Konya Bozkır Hisarlık Köyü Camisi, Denizli 1802-3 tarihli Yazır Kasabası Çarşı Camisi, 18.-19. yy. dönemine ait Akköy ilçesi Yukarı Camisi, Hicri 1181 tarihli Boğaziçi Kasabası Eski Camisi ve Manisa, Aydın, Denizli yörelerinde var olan dikdörtgen planlı, duvarları ve ahşap tavanları veya bağdadi kubbeli tavanları kalem işi süslemeli örnekler de bulunmaktadır. (Şekil 21-28) Yeşilyurt Köyü Cami süslemeleri daha çok Hisarlık cami süslemelerine benzemektedir. Özellikle XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, Anadolu'daki birçok cami ve konak, Anadolu Türk Sanatında, 18-19. Yüzyıllarda gelişim gösteren ve Batılılaşma Dönemi olarak ifade edilen yeni akıma özgü üslup ve kompozisyonlara sahiptir; tezyinatlarda işlenen başlıca konuları; natürlükler, orman manzaraları, Kâbe, konak, cami gibi yapı tasvirleri, kubbe, sütun ve perde motifleri içermemektedir (Şekil 29-30). Yeşilyurt Köyü Camisi süslemelerinde batılılaşma dönemine ait bu tip tasvirlerle rastlanmazken; yine bu dönemde en çok işlenen konulardan olan bitki tasvirleriyle; "C" ve "S" şekilli kıvrık dallar, tek tek veya buket şeklinde işlenerek ayaklı birer vazo veya kâse içine yerleştirilmiş çiçeklerden oluşan kompozisyonlarla Yeşilyurt Köyü Camii tasvirleri, benzerlik göstermektedir. Bkz: Çağlıtütüncil, E., 2012, "Eski Mordoğan (İzmir).Köyü Camii Süslemeleri", **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi**, Mayıs 2012, Sayı:25, s.139-162.
- 11 Çağlıtütüncil, 2012, s.159-160. Algaç, 2020, s.21-22.
- 12 Tarihlendirme ve karşılaştırma ile ilgili olarak 15. Ocak 2016 tarihinde yapılan sözlü görüşmede, Prof. Dr. Haşim Karpuz'a yaptığı katkılardan dolayı teşekkür ederiz.

- 13 Buna benzer bir yapılaşma Banaz Düzkışla Köyü Camisi yakınında da görülmektedir. Tescilli olan caminin hemen yanına yaptırılan yeni cami hakkında 2002 Koruma Kurulu kararı ile caminin tehlike arz eden minaresinin yıktırılmasına ve yeni cami yapanlar hakkında yasal soruşturma açılmasına karar verilmiştir (Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'ndan alınana bilgi.)